

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

*Traducere neoficială a variantei engleze a hotărârii,
efectuată de către organizația obștească „Juriștii pentru drepturile omului”*

SECȚIA A TREIA

CAUZA ARSENIIEV c. MOLDOVEI

(Cererile nr. 10614/06 și 10620/06)

HOTĂRÂRE

STRASBOURG

20 martie 2012

Această hotărâre va deveni definitivă în modul stabilit de articolul 44 § 2 al Convenției. Ea poate fi subiect al revizuirii editoriale.

În cauza Arseniev c. Moldovei,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a Treia), întrunită în cadrul unei Camere compuse din:

Josep Casadevall, *Președinte*,

Corneliu Bîrsan,

Egbert Myjer,

Ján Šikuta,

Ineta Ziemele,

Mihai Poalelungi,

Kristina Pardalos, *judecători*,

și Santiago Quesada, *Grefier al Secției*,

Deliberând la 21 februarie 2012 în ședință închisă,

Pronunță următoarea hotărâre, care a fost adoptată la acea dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află două cereri (nr. 10614/06 și 10620/06) depuse împotriva Republicii Moldova la Curte, în conformitate cu prevederile articolului 34 al Convenției pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale („Convenția”) de către un cetățean al Republicii Moldova, dl Igor Arseniev („reclamantul”), la 12 iunie și, respectiv, 1 decembrie 2005.

2. Reclamantul a fost reprezentat de către dl Ș. Urîtu și dl Ș. Burlaca, de la Comitetul Helsinki pentru Drepturile Omului din Moldova, o organizație non-guvernamentală din Chișinău. Guvernul Republicii Moldova („Guvernul”) a fost reprezentat de către Agentul său la acea dată, dl V. Grosu.

3. Reclamantul a pretins, în special, că el a fost deținut în condiții inumane, și ca urmare a acestui fapt sănătatea lui a fost afectată. De asemenea, el a înaintat numeroase plângeri suplimentare în temeiul articolelor 5, 6, 8, 9, 13, 14 și 17 ale Convenției.

4. La 9 decembrie 2008 și 28 ianuarie 2010, cererile au fost comunicate Guvernului. Părților li s-a cerut să comenteze violarea pretinsă a articolului 3 al Convenției (condițiile de detenție) ca parte a cererii nr. 10614/06 și a articolului 6 al Convenției (dreptul de acces la justiție) ca parte a cererii nr. 10620/06. De asemenea, s-a decis examinarea fondului cererii concomitent cu admisibilitatea ei (articolul 29 § 1 al Convenției).

ÎN FAPT

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

5. Reclamantul s-a născut în anul 1959 și locuiește în Chișinău. El face parte din minoritatea vorbitoare de limbă rusă din Republica Moldova.

A. Condițiile de detenție ale reclamantului

6. La 9 decembrie 2002, reclamantul a fost arestat fiind suspectat de omor. De la începutul anului 2003, el a fost deținut în Penitenciarul nr. 13 din Chișinău, Penitenciarul nr. 3 din Leova și Spitalul pentru deținuți de la Pruncul.

7. Reclamantul a susținut că el a fost deținut în aceeași perioadă, în aceeași închisoare și chiar în aceeași celulă cu dl T. Ciorap, în privința condițiilor de detenție ale căruia Curtea a constatat violarea articolului 3 al Convenției în cauza *Ciorap* (nr. 12066/02, 19 iunie 2007). El a invocat că condițiile sale de detenție nu erau diferite de cele în care a fost deținut dl Ciorap.

8. El a descris în felul următor condițiile de detenție din Penitenciarul nr. 13. În celula (nr. 117), în care el a fost deținut în timpul grevei foamei, în prima zi a detenției sale nu era bec și pe parcursul detenției sale acolo nu i s-a oferit lenjeria de pat. Din cauza unui robinet care nu funcționa și chiuveta care era blocată, apa se aduna pe podea; și, prin urmare, în celulă era întotdeauna foarte umed. Celula se afla în subsol și nu se încălzea; în celulă era foarte rece din cauza că geamul nu avea sticlă. În celulă nu erau facilități pentru a-și satisface nevoile personale.

9. Reclamantul a declarat că, atunci când era escortat la ședințele de judecată, toți deținuții erau transportați într-un singur autovehicul, indiferent de faptul dacă ei aveau boli infecțioase, cum ar fi tuberculoza, pe care o puteau transmite de la unul la altul. După aceasta, ei trebuiau să stea ore în șir în înghesuială în instanțele de judecată așteptând ca să le vină rândul pentru a merge la ședință.

10. Reclamantul a atras atenția asupra calității proaste a hranei pe care el o primea și a faptului că atunci când era escortat la ședința de judecată, el era plecat de la închisoare de la 7-7.30 până la 19-19.30. Astfel, el pleca din închisoare înainte și se întorcea după orele în care se servea masa. Pentru cei care erau escortați la ședințele de judecată nu se oferea nici o hrană pe parcursul întregii zile. În asemenea zile nu se distribuiau nici medicamentele, chiar dacă acestea erau prescrise de către medici. Reclamantul a pretins că el s-a îmbolnăvit de prostatită și reumatism în perioada în care s-a aflat în detenție.

11. De asemenea, el a declarat că a fost deținut timp de câțiva ani în Penitenciarul nr. 13, care era utilizat drept un izolator de detenție preventivă cu condiții mai proaste decât închisorile în care în mod normal își ispășeau sentințele persoanele condamnate. În special, el a fost deținut în celule

supraaglomerate, fără posibilitatea de a le părăsi pentru mai mult de o oră pe zi. El a menționat, spre exemplu, că a fost deținut cu alte cinci persoane într-o celulă (nr. 55) de 9.5 metri pătrați care era potrivită pentru doi deținuți. De asemenea, el a menționat faptul că i se făcea rău de la fumul din celulă. În răspuns la plângerea sa despre lipsa ventilației corespunzătoare, el pretinde că a fost informat despre faptul că administrația închisorii examina la acel moment posibilitatea interzicerii fumatului. Reclamantul a adăugat că în perioada detenției sale, el nu a avut posibilitatea să vadă un preot de la Biserica Ortodoxă Rusă.

12. Reprezentantul reclamantului s-a plâns procuraturii din Chișinău despre condițiile inumane de detenție de la Penitenciarul nr. 13 din Chișinău și nr. 16 din Pruncul. În răspuns, la 24 martie 2008, el a fost informat despre faptul că în perioada anilor 2007-2008, procuratura în mod repetat a atras atenția instituțiilor menționate mai sus asupra neregulilor din activitatea lor. Aceste notificări s-au referit, în special, la eșecul de a asigura minimum garantat de patru metri de spațiu pentru un deținut. Potrivit procurorului, în aceste instituții se aflau în continuare mai mulți deținuți decât paturi.

13. La 1 decembrie 2008, reclamantul l-a rugat pe directorul Penitenciarului nr. 13 să confirme sau să infirme faptul că el și alte cinci persoane erau deținute în celula nr. 55 din acea instituție, care avea 9.5 metri pătrați. El a anexat o listă cu numele tuturor persoanelor deținute în celula sa. În răspuns, directorul Penitenciarului nr. 13 l-a informat pe reclamant că înainte de intrare în vigoare a noului Cod de Executare¹, celula nr. 55 era prevăzută pentru un număr de până la șase persoane. În răspuns la o altă cerere a reclamantului din 20 martie 2008, la 4 aprilie 2008, directorul Departamentului Instituțiilor Penitenciare l-a informat că pentru a îndeplini cerințele legii privind cele patru metri pătrați a spațiului alocat pentru un deținut, în celula nr. 55 din Penitenciarul nr. 13 puteau locui două persoane.

14. Guvernul a declarat că reclamantul a fost deținut în Penitenciarul nr. 13, cu unele întreruperi, din anul 2003. El a fost deținut acolo în diferite celule, care aveau între 7.9 metri pătrați și 30.68 metri pătrați, inclusiv în celula nr. 55, care avea 7.9 metri pătrați, și care în prezent se folosește pentru îngrijirea medicală a deținuților. De asemenea, Guvernul a prezentat o listă lungă a diferitor intervenții medicale, de la controale la tratamente în staționar, de care a beneficiat reclamantul pe parcursul detenției sale. În special, după ce s-a descoperit faptul că el avea probleme psihice, reclamantul a fost examinat și tratat în mod regulat de boala sa. Mai mult, reclamantul a depus 160 de cereri și plângeri la Departamentul Instituțiilor Penitenciare, nouă dintre care se refereau la condițiile de detenție, suplimentar la alte opt plângeri privind calitatea și/sau cantitatea hranei care se servea. El a depus alte 132 de plângeri și cereri la administrația

1. La 1 iulie 2005, cu excepția prevederilor care se referă la condițiile de detenție, și care vor intra în vigoare treptat, pe parcursul creării condițiilor necesare, dar nu mai târziu de 1 ianuarie 2013.

Penitenciarului nr. 13, unsprezece dintre care se refereau la condițiile de detenție, precum și o plângere privind calitatea și cantitatea hranei care se servea acolo. În contrast, el a depus doar o cerere la autoritățile Penitenciarului nr. 9 din Pruncul și trei cereri la autoritățile de la Penitenciarul nr. 15 din Cricova. Suplimentar, reclamantul a inițiat șapte acțiuni judiciare diferite împotriva Departamentului Instituțiilor Penitenciare, administrației Penitenciarului nr. 13, Guvernului, și diferitor Ministere privind condițiile de detenție. Trei din aceste acțiuni au fost scoase de pe rol și una a fost respinsă ca nefondată. Alte trei se mai află pe rol.

B. Procedurile penale împotriva reclamantului

15. La 24 mai 2004, reclamantul a fost condamnat de către Judecătoria Botanica la 20 ani privațiune de libertate pentru săvârșirea unui omor. Această sentință a fost menținută de Curtea de Apel Chișinău la 27 septembrie 2005.

16. La 20 octombrie 2005, reclamantul a depus un recurs la Curtea Supremă de Justiție. La 21 octombrie 2005, Curtea Supremă de Justiție l-a informat că cererea acestuia nu corespundea prevederilor legale. Aceasta trebuia să includă informații, cum ar fi datele și referințele la sentințele instanțelor inferioare, identitatea recurentului și un rezumat al motivelor oferite de instanța de apel. Mai mult, cererea de recurs trebuia să fie dactilografiată și să includă copii pentru fiecare parte în proces.

17. Reclamantul susține că el a avut la dispoziție un timp scurt pentru a înainta recursul său și că el nu a putut dactilografia cererea sa, deoarece în închisoare nu era mașină de scris. Astfel, el a prezentat Curții Supreme de Justiție cinci copii ale cererii sale de recurs scrise de mână.

18. La 14 decembrie 2005, Curtea Supremă de Justiție a declarat inadmisibil recursul reclamantului, deoarece acesta nu corespundea cerințelor cu privire la formă și conținut. Instanța a notat că reclamantul nu și-a motivat recursul, nu a explicat problema generală legală care cerea intervenția acesteia, că el nu s-a bazat pe motivele enumerate în mod exhaustiv în lege pentru depunerea recursului și că cererea sa de recurs nu era dactilografiată. Această decizie era definitivă.

19. La 24 februarie 2006, Parlamentul a modificat legea și a exclus condiția potrivit căreia cererile de recurs trebuiau dactilografiate. La o dată nespecificată, reclamantul a cerut Curții Supreme de Justiție să reexamineze această cauză, deoarece în opinia lui, recursul său a fost declarat inadmisibil doar din motivul nedepunerii acestuia în formă dactilografiată. La 14 mai 2008, Curtea Supremă de Justiție a respins cererea sa ca nefondată.

C. Procedurile civile inițiate de către reclamant

19. Reclamantul a inițiat mai multe proceduri civile în instanță împotriva autorităților închisorii, ziarului și a altor persoane și instituții. El a prezentat copii ale deciziilor instanțelor judecătorești, care au refuzat să examineze cererile lui din cauza, *inter alia*, că el nu a achitat taxa de stat (deciziile din 12 septembrie și 4 octombrie 2005, 23 ianuarie, 28 februarie, 3, 7 și 17 martie și 7 aprilie 2006, 28 septembrie, 15 octombrie și 11 decembrie 2007). În fiecare din aceste decizii, instanțele de asemenea au constatat că reclamantul nu a respectat alte cerințe legale, spre exemplu, el nu a prezentat documente originale sau copii autentificate, nu a oferit argumente și probe în sprijinul cererii sale, nu a identificat în mod specific pârâtul și nu a prezentat copii ale documentelor pentru toate părțile în proces și pentru instanță.

20. Reclamantul a intentat acțiuni judiciare împotriva Guvernului, Ministerului Justiției și Ministerului Finanțelor, și a cerut despăgubiri pentru încălcarea dreptului său de acces la justiție și pentru discriminarea împotriva sa. La 1 martie 2007, Judecătoria Buiucani a lăsat cererea sa fără examinare, deoarece el nu a plătit taxa de stat. Reclamantul a depus apel. La 25 iulie 2007, Curtea de Apel Chișinău a casat această hotărâre și a dispus examinarea acestei cauze de către o instanță inferioară pentru a determina faptul dacă reclamantul trebuie scutit de la plata taxei de stat.

21. La 29 octombrie 2007, Judecătoria Buiucani a constatat că acest tip de acțiune intentat de către reclamant (prin care se solicită constatarea încălcării dreptului său de acces la justiție în altă procedură de contencios) nu trebuie examinat într-o procedură separată. El avea dreptul să depună apel împotriva refuzului de a examina acțiunile sale judiciare în cadrul procedurilor civile în care acțiunile sale au rămas fără examinare și, prin urmare, să-și exercite dreptul său de acces la justiție în fiecare cauză aparte. Ea a adăugat că plângerea privind discriminare era nefondată, deoarece reclamantul a recunoscut în instanță că el a obținut traducerile tuturor hotărârilor judecătorești în limba rusă de fiecare dată când le-a cerut.

22. Reclamantul a prezentat copiile deciziilor Curții de Apel Chișinău din 7 martie 2006 și 11 decembrie 2007. În decizia din 7 martie 2006, el a fost informat că el a depășit termenul limită pentru plata taxei de stat. Chiar dacă el a plătit ulterior taxa de stat, acesta nu era un motiv legal pentru casarea deciziei adoptate înainte de această plată. Cu toate acestea, el a depus din nou cererea lui în fața instanței judecătorești inferioare pe marginea aceleiași chestiuni. Reclamantul nu a informat Curtea despre faptul dacă el a urmat sfatul instanței. Curtea de Apel a observat în decizia sa din 11 decembrie 2007, că reclamantul nu a formulat în mod corespunzător pretențiile sale, și astfel nu a respectat condițiile legii.

23. Potrivit reclamantului, la 15 februarie 2008, el a depus apel la Curtea de Apel Chișinău. El nu a prezentat nici o probă în sprijinul cererii sale.

Potrivit Guvernului, un asemenea apel nu a fost depus, fapt confirmat de către această instanță într-o scrisoare din 13 februarie 2009.

II. RAPOARTELE RELEVANTE NAȚIONALE ȘI INTERNAȚIONALE ȘI PRACTICA NAȚIONALĂ

24. În raportul său pentru anul 2010 (pagina 142 et seq. – capitolul “Condițiile de detenție”), Centrul pentru Drepturile Omului din Moldova (“Centru”, care este instituția Ombudsman-ului în Republica Moldova) a constatat, *inter alia*, următoarele:

“Asigurarea normei de spațiu locativ (4m²) în blocurile locative ale instituției¹ rămâne o problemă incomodă și s-a transformat într-o deficiență sistemică a penitenciarelor din întreaga țară. ...

Aceeași situație a fost atestată și în cadrul vizitei din Penitenciarul nr. 13 mun. Chișinău, la 9 septembrie 2010, în unele celule spațiul locativ nefiind proporțional cu numărul deținuților. ...”

25. Părțile relevante ale Raportului Comitetului pentru prevenirea torturii și tratamentelor sau pedepselor inumane sau degradante (CPT) cu privire la vizita din 20-30 septembrie 2004 (CPT/Inf (2006) 7) în Republica Moldova sunt următoarele (traducere neoficială):

“55. Situația în majoritatea penitenciarelor vizitate, impusă de starea economică din țară, a rămas dificilă și s-au regăsit un șir de probleme ce țin de condițiile materiale și regimurile de detenție care au fost deja identificate în timpul vizitelor din 1998 și 2001.

La aceasta se adaugă problema supraaglomerării, care rămâne gravă. De fapt, chiar dacă penitenciarele vizitate nu funcționau la capacitatea lor deplină – precum este cazul Închisorii nr. 3 în care numărul deținuților s-a redus sensibil în comparație cu cel din ultima vizită a Comitetului - ele continuă să fie extrem de aglomerate. De fapt, norma de spațiu mai era încă bazată pe un nivel foarte criticabil de 2 m² pentru un deținut, care, în practică, este deseori și mai mică.

79. Vizita de observare efectuată în Închisoarea nr. 3 din mun. Chișinău nu aduce vești îmbucurătoare. Progresele constatate sunt de fapt minime și se limitează la niște reparații curente. Reparația sistemului de ventilație a putut fi efectuată, în primul rând, datorită susținerii financiare a societății civile (în special, a ONG-urilor), iar crearea locurilor pentru plimbări zilnice se datorează susținerii din partea deținuților și a familiilor lor.

Reparația, renovarea și întreținerea celulelor sunt puse, în totalitate, în sarcina deținuților și a familiilor lor, care, de asemenea, plătesc pentru materialele necesare. La fel, ei trebuie să-și aducă cearșafuri și lenjerie de pat, instituția penitenciară putând să le acorde doar saltele folosite.

1. Instituția la care se face referință în această parte a Raportului era Închisoarea nr. 3 din Leova.

Într-un cuvânt, condițiile în marea majoritate a celulelor din blocurile I - II și din celulele de tranzit continuă a fi foarte rele. ...

În fine, deși a fost redusă drastic supraaglomerarea, se observă, în continuare, un nivel foarte înalt, chiar intolerabil al ratei de ocupare a celulelor.

83. Cu excepția Coloniei ... din Lipcani ... cantitatea și calitatea hranei deținuților constituie o îngrijorare deosebită. Delegația a primit numeroase plângeri cu privire la lipsa cărnii și a produselor lactate. Constatările delegației, atât cu privire la stocurile de hrană, cât și la meniuri, confirmă credibilitatea acestor plângeri. De asemenea, constatările ei confirmă că în anumite locuri (în Închisoarea nr. 3, ...) hrana servită era respingătoare și, cu adevărat, necomestibilă (spre exemplu, prezența insectelor și a paraziților). Acest lucru nu este deloc surprinzător, având în vedere starea generală a bucătăriilor și echipamentul modest al acestora.

Autoritățile moldovenești au subliniat întotdeauna dificultățile financiare în asigurarea alimentării adecvate a deținuților. Totuși, Comitetul insistă că aceasta constituie o cerință fundamentală a vieții, care trebuie asigurată de către stat persoanelor aflate în custodia acestuia și că nimic nu poate să-l exoneraze de o astfel de responsabilitate. ...”

26. Părțile relevante ale raportului CPT cu privire la vizita efectuată în Republica Moldova între 14 și 24 septembrie 2007 (CPT/Inf (2008) 39) sunt următoarele (traducere neoficială):

„46. În septembrie 2007, Directorul Departamentului Instituțiilor Penitenciare a Ministerului Justiției a prezentat delegației informații detaliate cu privire la măsurile deja luate sau concepute vizând reformarea sistemului penitenciar moldovenesc și punerea în aplicare a recomandărilor CPT. Una din aceste măsuri, care este salutară, vizează reducerea populației carcerale a țării. La momentul vizitei din anul 2007, numărul total de deținuți era de 8,033 (dintre care 1,290 în detenție provizorie), pe când în anul 2004 erau 10,591. Această tendință pozitivă poate fi atribuită reformelor legislative survenite în ultimii ani, anume intrarea în vigoare a noului Cod de executare a pedepselor în iulie 2005 și adoptarea modificărilor Codului penal și a Codului de procedură penală. În consecință, a avut loc o sporire a numărului de eliberări anticipate condiționate cât și o recurgere mai largă la pedepsele de substituie a închisorii și o aplicare mai selectivă a detenției provizorii de către tribunale.

În afară de aceasta, punerea în aplicare a „Concepției reformei sistemului penitenciar pentru perioada 2004-2013” a fost făcută printr-o mărire a alocației bugetare (de la 75,8 milioane de lei în 2004 la 166, 1 milioane lei în 2007), cât și prin aportul crescând al asistenței străine. Aceasta a permis, printre altele, ameliorarea alimentației deținuților și îngrijirilor medicale cât și începerea unor lucrări de renovare în mai multe instituții penitenciare (de exemplu nr.1 din Taraclia, nr. 7 din Rusca și nr. 17 din Rezina).

În sfârșit și mai ales, a avut loc o importantă schimbare de mentalitate datorită ameliorării procedurilor de recrutare și de formare a personalului. Delegația a fost informată că a avut loc schimbarea directorilor în numeroase instituții penitenciare cu un an înainte de vizită, în urma unui concurs și a unei perioade de încercare. În afară de aceasta, au fost concepute noi programe de instruire care pun în particular accentul pe problemele ce țin de drepturile omului (a se vedea de asemenea paragraful 100).

47. CPT nu poate decât să-și exprime satisfacția cu privire la măsurile menționate mai sus și luate de autoritățile moldovenești. Cu toate acestea, informațiile primite de delegația Comitetului în timpul vizitei din 2007 arată că mai sunt încă multe de făcut. În particular, suprapopularea mai rămâne a fi o problemă; în pofida faptului că toate instituțiile vizitate funcționau la un nivel inferior de capacitatea lor oficială, în mediu nu sunt decât 2 m² pentru fiecare deținut în loc de 4 metri pătrați prevăzuți de legislația moldovenească.

CPT este convins de faptul că adoptarea politicilor destinate să limiteze sau să schimbe numărul de persoane trimise la închisoare constituie un mijloc din cele mai eficiente pentru a ajunge la un bun sfârșit cu suprapopularea și să se atingă norma de cel puțin 4 m² de spațiu vital pentru un deținut în celulele colective. În acest scop, Comitetul trebuie să sublinieze necesitatea unei strategii referitoare la, în același timp plasarea în detenție și eliberare pentru a avea certitudinea că închisoarea este în mod real ultimul mod la care se va recurge. Aceasta presupune, în primul rând, punerea accentului pe măsurile non privative de libertate în perioada anterioară pronunțării pedepsei și, în al doilea rând, adoptarea măsurilor care facilitează reîncadrarea socială a persoanelor private de libertate.

CPT speră mult că autoritățile moldovenești vor continua eforturile lor vizând combaterea suprapopulării carcerale și, în consecință, se vor inspira din Recomandarea Rec (99)22 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei cu privire la suprapopularea închisorilor și inflația carcerală, cât și Recomandarea Rec (2003)22 cu privire la eliberarea condiționată.”

27. Guvernul a anexat la observațiile sale copiile deciziilor judecătorești adoptate în cauzele *Drugaliyov v. the Ministry of the Interior and the Ministry of Finance*; *Gristiuc v. the Ministry of Finance and the Prisons Department*; and *Ciorap v. the Ministry of Finance, the Ministry of the Interior and the Prosecutor General's Office*, toate cauzele în care reclamantii au primit despăgubiri pentru maltratare și/sau condiții inumane de detenție.

ÎN DREPT

I. COMASAREA CERERILOR

28. De la bun început, Curtea consideră că, în interesele administrării corespunzătoare a justiției, cererile înregistrate sub numerele 10614/06 și 10620/06 trebuie comasate în conformitate cu articolul 42 § 1 al Regulamentului Curții, având în vedere că faptele care au dat naștere acestor două cauze au un temei comun.

II. PRETINSA VIOLARE A ARTICOLULUI 3 AL CONVENȚIEI

29. Reclamantul s-a plâns că el a fost deținut în condiții inumane, contrar cerințelor articolului 3 al Convenției, care prevede următoarele:

„Nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante.”

A. Admisibilitatea

30. Guvernul a susținut că reclamantul nu a epuizat căile interne de recurs disponibile, cel puțin în privința unei părți din cererea sa, deoarece el a depus cererea sa la Curte fără a aștepta rezultatul acțiunilor judiciare pe care le-a inițiat împotriva mai multor autorități naționale.

31. Reclamantul consideră că el a făcut totul ce îi era în putere, în lumina circumstanțelor cauzei.

32. Curtea observă că ea a examinat și a respins obiecții similare în cauzele precedente (spre exemplu, *Holomiov v. Moldova*, nr. 30649/05, § 107, 7 noiembrie 2006; *I.D. v. Moldova*, nr. 47203/06, §§ 34-35, 30 noiembrie 2010; și *Haritonov v. Moldova*, nr. 15868/07, § 20, 5 iulie 2011), deoarece Guvernul nu a demonstrat faptul că un recurs efectiv era disponibil în teorie și în practică. În *Oprea v. Moldova* (nr. 38055/06, § 33, 21 decembrie 2010), s-a accentuat faptul că toate cauzele pe care se bazează Guvernul în prezenta cauză “privesc despăgubiri care au fost acordate pentru încălcări anterioare a Articolului 3, similare celor citate în cauza *Holomiov*”. Prin urmare, este clar că recursul pe care s-a bazat Guvernul avea doar scopul de a despăgubi și nu putea îmbunătăți condițiile de detenție ale reclamantilor.

33. În asemenea circumstanțe și în lumina similarității care exista între poziția Guvernului în această cauză și cea din cauzele anterioare menționate mai sus, Curtea nu consideră că ea poate să se depărteze de la motivația și constatările sale în acele cauze și, prin urmare, respinge obiecția Guvernului.

34. Curtea notează că această pretenție nu este vădit nefondată, în sensul articolului 35 § 3 (a) al Convenției. Prin urmare, ea notează că aceasta nu este inadmisibilă sub nici un alt temei. Prin urmare, această pretenție urmează a fi declarată admisibilă.

B. Fondul

1. Argumentele părților

35. Reclamantul s-a plâns de faptul că el a fost deținut în celule supraaglomerate, că el nu a beneficiat de asistență medicală suficientă, și că el nu a primit hrană de o cantitate sau calitate corespunzătoare, fapt care a

subminat sistemul său imun (a se vedea paragrafele de la 7 la 13 de mai sus).

36. Guvernul a contestat argumentele reclamantului și a prezentat probe, potrivit cărora acesta primea hrană de trei ori pe zi, fapt care corespundea cerințelor legii, precum și avea facilități adecvate de igienă și tratament medical la necesitate (a se vedea paragraful 14 de mai sus). Mai mult, celulele erau curățate în mod regulat de paraziți și el avea acces la duș, de asemenea lenjeria de pat se schimba odată pe săptămână. Reclamantul avea acces continuu la apa de la robinet în celula sa; și în mai multe celule, precum și în alte locuri din Penitenciarul nr.13, au fost efectuate lucrări de reparație pe parcursul ultimelor ani.

2. *Aprecierea Curții*

37. Curtea reiterează că statul trebuie să asigure ca persoana să fie deținută în condiții care sunt compatibile cu respectarea demnității sale umane, ca modul și metoda de executare a pedepsei să nu cauzeze persoanei suferințe sau dureri de o intensitate care să depășească nivelul de suferință inerent detenției și ca, având în vedere exigențele detenției, sănătatea și integritatea persoanei să fie în mod adecvat asigurate, printre altele, prin acordarea asistenței medicale necesare (a se vedea *Kudla v. Poland* [GC], nr. 30210/96, § 94, ECHR 2000-XI). La aprecierea condițiilor de detenție, trebuie de luat în considerație efectele cumulative ale acestor condiții și durata detenției (a se vedea *Ostrovar v. Moldova*, nr. 35207/03, § 80, 13 septembrie 2005).

38. În această cauză, Curtea observă că părțile au avut poziții diferite în majoritatea chestiunilor ce țin de condițiile de detenție ale reclamantului. Ea a fost de acord cu poziția Guvernului că, cel puțin, în anumite aspecte reclamantul nu și-a întemeiat pretențiile sale, și anume în ceea ce ține de insuficiența asistenței medicale pentru diversele sale boli, inclusiv starea lui psihică de sănătate (a se vedea paragraful 14 de mai sus).

39. Cu toate acestea, ea consideră că condițiile de detenție ale persoanelor deținute în același penitenciar nu puteau să difere în mod semnificativ pe parcursul aceleași perioade de timp. Curtea notează că începând cu anul 2003 reclamantul a fost deținut în Penitenciarul nr. 13 din Chișinău (fostul Penitenciar nr. 3). De asemenea, ea notează că condițiile de detenție în această instituție de detenție nu corespund standardelor articolului 3 al Convenției, fapt constatat în numeroase cauze examinate până în acest moment (a se vedea, spre exemplu, *Ostrovar*, citată mai sus, §§ 80-90; *Istratii și Alții v. Moldova*, nr. 8721/05, 8705/05 și 8742/05, §§ 68-72, 27 martie 2007; *Modarca v. Moldova*, nr. 14437/05, §§ 63-69, 10 mai 2007; *Ciorap v. Moldova*, nr. 12066/02, §§ 65-71, 19 iunie 2007; și *Rotaru v. Moldova*, nr. 51216/06, §§ 33-42, 15 februarie 2011). În toate aceste cauze, Curtea s-a referit la constatările CPT-ului, care corespundeau

în mare parte cu plângerile reclamantului, și anume privind supraaglomerarea, cantitatea și calitatea hranei și igiena.

40. Reclamantul a fost deținut în același penitenciar și în aceeași perioadă de timp cu reclamantii din toate cauzele menționate mai sus. Descrierea condițiilor de detenție prezentată de către reclamant coincide cu cea constatată în cauzele de mai sus și în rapoartele CPT (a se vedea paragrafele 25 și 26 de mai sus). El a prezentat probe suplimentare, și anume în privința supraaglomerării, și a depus mai multe plângeri către autorități despre condițiile sale de detenție (a se vedea paragrafele de la 11 la 13 de mai sus). Unele răspunsuri ale autorităților au confirmat parțial afirmațiile lui (a se vedea paragraful 12 de mai sus). Guvernul nu a prezentat probe care ar diferenția cauza reclamantului de cauzele de mai sus sau care ar demonstra faptul că condițiile sale de detenție erau diferite de condițiile generale din Penitenciarul nr. 13 pe parcursul detenției sale.

41. În asemenea circumstanțe, Curtea constată că reclamantul a fost deținut în condiții de detenție inumane, și anume în supraaglomerare (șase persoane într-o celulă de 7.9 m.p., ceea ce reprezintă 1.3 m.p. pentru o persoană, mult mai puțin de minimum garantat de 4 m.p. pentru o persoană), situație suportată de el timp de mai mulți ani, în care el a petrecut până la 23 de ore pe zi în asemenea condiții.

42. Prin urmare, a avut loc o violare a articolului 3 al Convenției.

III. PRETINSA VIOLARE A ARTICOLULUI 6 AL CONVENȚIEI

43. Reclamantul s-a plâns de încălcarea dreptului său de acces la justiție în cauzele civile, pe care el le-a inițiat ca urmare a imposibilității de a plăti taxa de stat. De asemenea, el s-a plâns, în temeiul aceleiași prevederi, de faptul că el nu avea posibilitatea să-și prezinte cererea de recurs în formă dactilografiată în cadrul procesului penal intentat împotriva sa și că avocatul angajat de el nu l-a apărut în mod corespunzător. Partea relevantă a articolului 6 al Convenției prevede următoarele:

“Orice persoană are dreptul la judecarea cauzei sale în mod echitabil ... de către o instanță ... care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații penale îndreptate împotriva sa...”

44. Guvernul a declarat că reclamantul nu a epuizat căile interne de recurs. În special, el putea să atace diferite decizii prin care acțiunile sale judiciare au fost lăsate fără examinare, însă el nu a făcut acest lucru. Atunci când el a atacat o asemenea hotărâre a Judecătoriei Buiucani la 1 martie 2007 (a se vedea paragraful 20 de mai sus), instanța superioară a admis cererea și a ordonat instanței de fond să adopte o hotărâre nouă în răspuns la pretențiile lui. Cu toate acestea, el din nou a eșuat să depună apel împotriva noii hotărâri adoptate de către instanța la 27 octombrie 2007 (a se vedea paragraful 23 de mai sus). Mai mult, reclamantul nu a respectat cerințele

legale pentru depunerea recursului în cadrul unui proces penal. De asemenea, documentele prezentate de Penitenciarul nr. 13 au demonstrat faptul că doar în anul 2009 reclamantul a primit peste 7,000 lei moldovenești (MDL) – suma care depășește cu mult sumele taxelor de stat care, în cauzele la care face referință reclamantul, reprezintă suma de MDL 90-100. Mai mult, el primește o pensie lunară de stat în sumă de aproximativ MDL 400.

45. Reclamantul a declarat că el a depus apel la 16 februarie 2008 în privința uneia din acțiunile sale. Cu toate acestea, el nu a fost informat despre luarea unei decizii. Mai mult, fiind persoana deținută, el nu putea plăti taxele de stat, care uneori erau plătite de către mama sa. În final, avocatul pe care l-a angajat mama sa nu l-a reprezentat în mod corespunzător, deoarece acesta l-a vizitat doar o singură dată și nu l-a ajutat la scrierea cererii sale de apel. El a depus o plângere la Baroul de Avocați al Republicii Moldova, însă acesta nu l-a ajutat.

46. Curtea observă că reclamantul nu a prezentat copii ale deciziilor adoptate de către instanțele superioare în privința majorității refuzurilor instanțelor inferioare de a examina acțiunile sale cu caracter civil. În special, aceasta nu găsește în dosar vreo dovadă a depunerii apelului din 16 februarie 2008 (fapt confirmat de asemenea de Curtea de Apel în scrisoarea sa privind absența unui asemenea apel, menționat în paragraful 23 de mai sus). Reclamantul a prezentat copii ale deciziilor Curții de Apel din 7 martie 2006, 1 martie 2007 și 11 decembrie 2007, dar după cum reiese clar din aceste decizii (a se vedea paragrafele de la 20 la 22 de mai sus), acesta nu a respectat procedura necesară. De asemenea din decizia adoptată la 7 martie 2006 reiese că reclamantul a plătit taxa de stat, fapt care contrazice pretenția sa că el nu avea această posibilitate și că cauzele sale au rămas neexamineate anume din motivul neplății acestor taxe.

47. Prin urmare, rezultă că pretenția privind lipsa de acces la o instanță în cadrul diverselor proceduri cu caracter civil trebuie respinsă în temeiul articolului 35 §§ 1 și 4 al Convenției ca vădit nefondată.

48. În privința cauzei penale, Curtea consideră că în principiu un sistem care cere dactilografierea cererilor de recurs în cauzele penale, și care în același timp nu acordă deținuților accesul la un echipament care să le ofere posibilitatea să dactilografeze asemenea cereri (a se vedea declarația necontestată a reclamantului citată în paragraful 17 de mai sus), ar fi o formalitate excesivă și ar putea ridica chestiunea “accesului la instanță”, în temeiul articolului 6 al Convenției. Ea notează cu satisfacție că legislația în acest domeniu a fost modificată (a se vedea paragraful **Error! Reference source not found.** de mai sus). În această cauză, Curtea observă că reclamantul nu a respectat și alte diverse cerințe procedurale (a se vedea paragraful 18 de mai sus), nu doar dactilografierea cererii, și nu a declarat că el nu putea respecta alte condiții, care par rezonabile. Mai mult, reclamantul a cerut reexaminarea cauzei după modificarea legii în vederea

excluderii cerinței privind dactilografiere, și a pretins că recursul său a fost respins doar din cauza că acesta nu era dactilografiat. Cu toate acestea, Curtea Supremă de Justiție a respins acest argument (a se vedea paragraful **Error! Reference source not found.** de mai sus), și astfel a confirmat faptul că nu au fost respectate alte cerințe.

49. În ceea ce privește deficiențele pretinse ale manierei în care avocatul angajat de către reclamant și-a onorat obligațiile, Curtea reiterează că având în vedere independența profesiei avocatului de stat, pregătirea dosarului este o chestiune ce ține în mare parte de avocat și pârât, și nu poate, cu excepția unor circumstanțe speciale, să angajeze responsabilitatea statului în baza Convenției (a se vedea, pentru comparație și *mutatis mutandis*, *Artico v. Italy*, hotărârea din 13 mai 1980, § 36, Series A nr. 37; *Rutkowski v. Poland* (dec.), nr. 45995/99, ECHR 2000-XI, și *Alvarez Sanchez v. Spain* (dec.), nr. 50720/99). În această cauză, Curtea nu poate să constate faptul că a existat vreo deficiență în procedurile care ar angaja responsabilitatea statului pârât.

50. Prin urmare, pretențiile formulate în temeiul articolului 6 al Convenției cu privire la procesul penal sunt de asemenea inadmisibile și trebuie respinse în baza articolului 35 §§ 1 și 4 al Convenției ca vădit nefondate.

IV. ALTE VIOLĂRI PRETINSE ALE CONVENȚIEI

51. Reclamantul s-a plâns, în temeiul articolelor 5, 6, 8, 9, 13, 14 și 17 ale Convenției, de faptul că el a avut dificultăți la depunerea cererii sale de recurs, din cauza cerințelor formale, cum ar fi forma dactilografiată a cererii sau cerința privind plata taxei de stat.

52. În lumina tuturor materialelor de care dispune, și în măsura în care chestiunile pretinse țin de competența sa, Curtea constată că aceste pretenții nu dezvăluie nici o aparență a încălcării drepturilor și libertăților stabilite în Convenția și Protocoalele sale.

Prin urmare, restul cererii este vădit nefondat și trebuie respins în conformitate cu articolul 35 §§ 3 (a) și 4 al Convenției.

V. APLICAREA ARTICOLULUI 41 AL CONVENȚIEI

54. Articolul 41 al Convenției prevede următoarele:

„Dacă Curtea declară că a avut loc o violare a Convenției sau protocoalelor sale și dreptul intern al Înalțelor Părți Contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei violări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o satisfacție echitabilă”.

A. Prejudiciul

535. Reclamantul a pretins în total 50,000 euro (EUR) cu titlu de prejudiciul moral.

54. Guvernul consideră că nu trebuie plătită nici o despăgubire, în lipsa încălcării drepturilor garantate de Convenție. În orice caz, suma pretinsă era nefondată și excesivă.

55. Având în vedere violarea articolului 3 al Convenției constatată mai sus, Curtea consideră că acordarea unei sume în calitate de compensație pentru prejudiciul moral este justificată în această cauză. Făcând evaluarea sa în mod echitabil, și având în vedere în special perioada lungă de timp în care reclamantul a fost deținut în condiții inumane, Curtea acordă reclamantului EUR 15,000.

B. Costuri și cheltuieli

58. Reclamantul nu a pretins nimic în privința primei sale cereri și a pretins EUR 1,000 cu titlu de costuri de reprezentare în privința celei de-a doua cereri. El a prezentat o descriere detaliată a celor 25 de ore lucrate de către reprezentantul său asupra acestei cauze.

56. Guvernul consideră rezonabil onorariul pretins plătit pe oră, însă a declarat că numărul de ore lucrate asupra cauzei era excesiv, având în vedere lipsa de complexitate a acesteia.

57. Potrivit jurisprudenței Curții, pentru ca costurile și cheltuielile să fie rambursate, trebuie stabilit faptul dacă ele au fost realmente angajate, necesare și rezonabile ca mărime. În această cauză, Curtea notează că ea a constatat violarea articolului 3 al Convenției doar în privința condițiilor de detenție ale reclamantului și a declarat inadmisibile toate celelalte pretenții. De asemenea, ea notează că reclamantul nu a formulat nici o pretenție cu titlu de costuri și cheltuieli în privința primei sale cereri care era unica cerere în care părțile au fost invitate să comenteze asupra pretenției formulate în temeiul articolului 3 al Convenției (a se vedea paragraful 4 de mai sus). Prin urmare, Curtea nu acordă nimic cu titlu de costuri de reprezentare. În același timp, având în vedere informațiile de care dispune, Curtea consideră rezonabil să acorde reclamantului suma de EUR 100 pentru costurile și cheltuielile suplimentare.

C. Dobânda de întârziere

61. Curtea consideră că este corespunzător ca dobânda de întârziere să fie calculată în funcție de rata dobânzii la creditele overnight acordate de Banca Centrală Europeană, la care vor fi adăugate trei procente.

DIN ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE,

1. *Decide* să comaseze cererile;
2. *Declară* admisibilă pretenția reclamantului formulată în temeiul articolului 3 al Convenției și restul cererilor inadmisibile;
3. *Hotărăște* că a avut loc o violare a articolului 3 al Convenției;
4. *Hotărăște*
 - (a) că statul pârât trebuie să plătească reclamantului, în termen de trei luni de la data la care această hotărâre devine definitivă în conformitate cu articolul 44 § 2 al Convenției, următoarele sume, care să fie convertite în lei moldovenești conform ratei aplicabile la data executării hotărârii:
 - (i) EUR 15,000 (cincisprezece mii euro) cu titlu de prejudiciu moral, plus orice taxă care poate fi percepută;
 - (ii) EUR 100 (o sută euro), cu titlu de costuri și cheltuieli, plus orice taxă care poate fi percepută;
 - (b) că, de la expirarea celor trei luni menționate mai sus până la executarea hotărârii, urmează să fie plătită o dobândă la sumele de mai sus egală cu rata minimă a dobânzii la creditele acordate de Banca Centrală Europeană pe parcursul perioadei de întârziere, plus trei procente;
5. *Respinge* restul pretențiilor reclamantului cu privire la satisfacția echitabilă.

Redactată în limba engleză și comunicată în scris la 20 martie 2012, în conformitate cu articolul 77 §§ 2 și 3 al Regulamentului Curții.

Santiago Quesada
Grefier

Josep Casadevall
Președinte